

Úřad pro demokracii, lidská práva a pracovní záležitosti
Ministerstvo zahraničí USA

ZPRÁVA O DODRŽOVÁNÍ LIDSKÝCH PRÁV ZA ROK 2010

ČESKÁ REPUBLIKA

8. dubna 2011

Česká republika je zemí s pluralitní parlamentní demokracií, která má přibližně 10,2 milionu obyvatel. Zákodárná moc je dána dvoukomorovému parlamentu, který tvoří poslanecká sněmovna a senát. Hlavou státu je prezident, kterého volí parlament každých pět let; prezident jmenuje premiéra z majoritní politické strany nebo z koalice. V roce 2008 zvolil dvojkomorový parlament Václava Klause prezidentem na druhé funkční období. Volby do poslanecké sněmovny konané 28.-29. května byly považovány za svobodné a spravedlivé, stejně jako volby do jedné třetiny křesel v senátu konané 22.-23. října. Koaliční vláda složená ze tří pravostředových stran - Občanské demokratické strany (ODS), Strany tradice, odpovědnosti a prosperity (TOP 09) a Věcí veřejných (VV) je vedena premiérem Petrem Nečasem (ODS). Řízení bezpečnostních sil bylo v rukou civilních úřadů.

K významným problémům lidských práv patří korupce veřejných činitelů, obchodování s lidmi kvůli sexuálnímu vykořisťování a nucené práci, neonacistický a národnostní extremismus vůči romské menšině a dalším menšinám a sociální diskriminace Romů.

DODRŽOVÁNÍ LIDSKÝCH PRÁV

Oddíl 1 Dodržování práv na integritu osobnosti, včetně ochrany před následujícím:

- a. Svévolné nebo nezákonné zbavení života

Nebyly hlášeny žádné zprávy o tom, že by vláda nebo její představitelé během roku spáchali svévolná nebo nezákonná zbavení života.

V lednu 2009 v Brně zemřel v policejní cele muž vietnamské národnosti. Policisté muže, podezřelého z obchodování s heroinem, v jeho bytě zbili. V srpnu byli tři policisté odsouzeni za zneužití pravomoci; jednomu byl uložen trest odnětí svobody na tři a půl roku, druhí dva byli odsouzeni k podmíněnému trestu odnětí svobody na tři roky a dostali zákaz práce ve veřejné funkci na pět roků. V prosinci se tyto policisté proti rozsudku odvolali na základě nových důkazů.

- b. Zmizení osob

Politicky motivovaná zmizení osob nebyla hlášena.

- c. Mučení a další kruté, nelidské nebo ponižující zacházení nebo trestání

Zákon takové postupy zakazuje a během roku nebylo hlášeno jejich použití vládními zástupci; v minulých letech však byla hlášena nucené sterilizace žen a chirurgické kastrace vězňů odsouzených za sexuální motivované trestné činy.

V roce 2008 uvedla nevládní organizace Spolek žen poškozených sterilizací (, že při průzkumu v terénu odhalila dva případy nucené sterilizace, a to roce 2007 a 2008. WHS po roce 2008 neohlásila žádné nové případy. Údajný případ v roce 2008 se týkal devatenáctileté romské ženy z Karviné. Po podrobném vyšetřování s nemocnicí v Karviné WHS dospěla k závěru, že tato žena nebyla sterilizovaná. V případě z roku 2007 údajně sociální pracovnice sdělila poškozené, že pokud nepodstoupí sterilizaci, dvě její děti budou svěřeny do péče státu. Policie začala případ šetřit v srpnu 2009. Ve stejném měsíci budapešťské Evropské centrum pro práva Romů zajistilo a financovalo právní zastoupení poškozené. WHS ohlásila, že policie uzavřela vyšetřování v listopadu 2009 po dotazování této ženy, sociální pracovnice, zástupců WHS a dalších osob, neboť nenašla žádné důkazy trestného činu. Žena poté formálně stáhla svou obžalobu.

V listopadu naléhal Výbor OSN pro odstranění všech forem diskriminace žen na Českou republiku, aby přijala zákonné úpravy za účelem prevence budoucích nucených sterilizací a vyřešení těch, ke kterým již došlo. Výbor konkrétně požadoval po vládě, aby prodloužila tříletou promlčecí lhůtu, umožnila podání žádostí na odškodnění v těchto případech a zajistila, aby tato lhůta počínala časem odhalení následků sterilizace poškozenou, namísto časem poškození. Výbor dále doporučil, aby Česká republika zvážila ustavení postupu *ex-gratia* odškodnění žen poškozených nucenou sterilizací, jejichž lhůta pro podání žádostí vypršela.

WHS také v roce 2009 odhalila 20 předtím neohlášených případů rómských i nerómských žen, které byly údajně sterilizovány bez informovaného souhlasu, některé před rokem 1989 a některé v devadesátých letech. WHS ve spolupráci s Evropským centrem pro práva Romů (ERRC) zaslala jménem údajných poškozených formální stížnosti evropským zdravotnickým úřadům, aby zjistilo, zda nemocnice prováděly sterilizace, a pokud tomu tak bylo, zda k nim docházelo bez informovaného souhlasu. Zdravotnické úřady zamítly 17 těchto stížností, protože dotyčné kliniky byly provozovány přímo na celonárodní úrovni Ministerstvem zdravotnictví a ne krajskými úřady, nebo protože nebyly k dispozici příslušné informace. Na konci roku zůstaly otevřené ještě tři další případy.

Krajský soud v Ostravě vydal v roce 2008 rozsudek, že místní nemocnice nese právní odpovědnost za neoprávněnou sterilizaci romské ženy Ivety Červeňákové, k níž došlo o jedenáct let dříve, a přiznal ženě právo na finanční odškodnění ve výši 500 000 Kč (přibližně 27 600 dolarů) a právo na omluvu. Nemocnice se odvolala k Vrchnímu soudu v Olomouci, který v roce 2008 vynesl rozsudek, že Iveta Červeňáková nemá na finanční odškodnění nárok, protože byla promlčena lhůta pro podání žaloby v této věci. Vrchní soud však potvrdil požadavek, aby se nemocnice omluvila, což také učinila. Nejvyšší soud v Brně v prosinci 2009 zamítl odvolání Červeňákové, která v červenci podala odvolání k Evropskému soudu pro lidská práva ve Štrasburku, a tento případ byl na konci roku otevřený.

V říjnu 2009 Nejvyšší soud zamítl žádost jiné romské ženy, Heleny Ferenčíkové, která požadovala finanční odškodnění od nemocnice, která jí provedla nechtěnou sterilizaci. V listopadu 2009 vyjádřila prozatímní vláda oficiálně politování nad nedovolenou sterilizací žen, většinou romských.

V říjnu 2009 delegace Evropského výboru pro prevenci mučení (CPT, orgán při Radě Evropy) navštívila Českou republiku, aby se opětovně zabývala vládním programem chirurgických kastrací pachatelů sexuálně motivovaných trestných činů. Podle ministerstva zdravotnictví podstoupilo během deseti let před dubnem 2008 chirurgickou kastraci 94 pachatelů sexuálních trestných činů. Výbor CPT se domníval, že pacienti nedali k chirurgické kastraci svobodný a informovaný souhlas a označil tento postup za „ponižující“. Výbor CPT uvedl, že v 50 procentech případů, které přezkoumal, byla chirurgická kastrace provedena u jedinců, kteří se dopustili nenásilných trestných činů. Vláda popřela, že by chirurgické kastrace byly „ponižující“, a s touto praxí neskoncovala; publikovala však směrnice pro představitele soudních a zdravotnických orgánů, aby vypracovali jasné a přísné požadavky pro kastrační zákrok a zajistili informovaný souhlas pachatelů sexuálně motivovaných trestných činů. Výbor CPT ve své zprávě o návštěvě z roku 2009 znovu konstatoval obavy týkající se přístupu svého inspekčního týmu k lékařské dokumentaci bez předchozího souhlasu pacientů. České zákony týkající se důvěrnosti informací zakazují uvolnění lékařských informací jednotlivých osob bez jejich souhlasu. Výbor CPT vyzval vládu, aby okamžitě skoncovala s chirurgickou kastrací v rámci léčby pachatelů sexuálně motivovaných trestných činů a kritizoval vládu za to, že odmítá vydat lékařské záznamy a poskytl v řadě případů nepřesné informace, a to jak před návštěvou, tak během ní a po ní.

Výbor CPT také kritizoval souvislosti, v nichž byla vězňům nabízena volba kastrace nebo odnětí svobody a ve své *Všeobecné zprávě* z období 2008-2009 uvedl, že je otázkou, zda souhlas s chirurgickou kastrací je vždy vskutku poskytnut na základě svobodné vůle a informovanosti. Výbor CPT ve zprávě o svých zjištěních během nezávislé návštěvy České republiky v roce 2008 uvedl, že „může snadno nastat situace,

kdy pacienti nebo vězni na kastraci přistoupí spíše než s ní souhlasí, a to proto, že si myslí, že jim zůstává pouze tato možnost, jak se vyhnout nekonečnému věznění“. V reakci na to vláda uvedla, že podle zákona musejí všichni pacienti požádat o kastraci písemně a jejich případ musí být schválen nezávislou odbornou komisí. Nezabývala se však tím, zda jsou tyto zákony dodržovány v praxi. Vláda nepovažovala zjištění výboru CPT za natolik závažná, aby od programu sterilizací upustila.

Podmínky ve věznicích a celách předběžného zadržení

Podmínky ve věznicích a celách předběžného zadržení obecně vyhovovaly mezinárodním standardům. Vláda povolila monitorovací návštěvy nezávislým ochráncům lidských práv a tyto návštěvy se během roku uskutečnily. Přeplněnost věznic je však i nadále problémem.

Zpráva výboru CPT týkající se jeho návštěvy České republiky v období 2008-2009 uvedla několik problémů z věznic ve Valdčicích, kde jsou umístěny osoby odsouzené na doživotí a problémovi nebo nebezpeční vězni pod přísnou ostrahou. Výbor zjistil, že zacházení s těmito vězni a jejich vazební podmínky nadále představují závažné problémy. Mezi ně patří obavy z tělesného týrání a sexuálního zneužívání zranitelných vězňů, nedostatečná integrace vězňů odsouzených k doživotnímu trestu do běžné vězeňské populace, nemožnost vězňů odvolat se proti umístění do oddělení E, kde jsou umístěny nejnebezpečnější vězni, a nevstřícný personál věznic. V reakci na to vláda prohlásila, že významnou část svého vězeňského personálu vyměnila.

V září vězeňská služba oznámila, že vězeňská populace dosáhla 111 procent stanovené kapacity vězeňských zařízení. Počet vězňů od roku 2002 neustále narůstal. V srpnu bylo ve vězeních České republiky 21 979 vězňů, z nichž 1 424 byly ženy, 16 mladiství a 2 500 byly osoby obojího pohlaví zadržené před konáním soudního procesu. U odsouzených vězňů mělo 61 procent nějaký typ zaměstnání ve věznicích, které jim umožňovala výdělek.

Vězni i zadrženi měli přiměřený styk s návštěvníky (tři hodiny týdně) a bylo jim povoleny bohoslužby podle jejich zvoleného náboženského vyznání. Úřady povolily vězňům i zadržným podávat stížnosti k úřadu ombudsmana bez cenzury a ombudsman kromě systematických kontrolních návštěv vyšetřoval oprávněné stížnosti na nelidské podmínky. V prvních devíti měsících roku obdržel ombudsman přibližně 190 stížností týkajících se vězeňské služby, včetně vysokých cen zboží ve vězeňském obchodě, nemožnosti nákupu jiných než českých cigaret a používání pout u vězňů považovaných za extrémně nebezpečné. Kromě návštěv vězení začal ombudsman monitorovat podmínky na celách policejních stanic. V prvních devíti měsících navštívil 184 cel na 52 policejních stanicích.

Vláda umožnila nezávislé monitorování podmínek ve věznicích místními a mezinárodními skupinami pro lidská práva a sdělovacími prostředky. Podle Vězeňské služby České republiky se během roku uskutečnila řada návštěv sdělovacích prostředků ve věznicích. Všem žádostem o povolení návštěvy bylo vyhověno.

Vláda vybuďovala další vězeňské cely s cílem zvýšit průměrnou velikost cely ze čtyř čtverečních metrů (43 čtverečních stop) na vězně na šest čtverečních metrů (65 čtverečních stop) a snížit tak přeplněnost věznic.

Český helsinský výbor také uvedl, že pokračující přeplnění věznic je problémem a ohlásil zvýšený počet stížností týkajících se zdravotní péče ve vězeních. Výbor během svých návštěv odhalil, že hygienické podmínky v několika věznicích se na konci roku 2010 zhoršily a počet případů tuberkulózy se zvýšil.

1. ledna vláda provedla úpravu trestního zákoníku, kterým se umožnilo domácí vězení jakožto opatření za účelem snížení přeplněnosti věznic.

d. Svévolné zadržení nebo uvěznění

Zákon svévolné zadržení a uvěznění zakazuje a stát tyto zákazy dodržoval.

Úloha policie a bezpečnostního aparátu

Policie České republiky zodpovídá za vynucování práva a udržování veřejného pořádku. Snižování platů na ministerstvu vnitra po zavedení úsporných fiskálních opatření v celé šíři vládních orgánů vedlo ke snížení míry zachování příslušníků celostátní policie, zejména mezi zkušenými detektivy, což snížilo efektivnost jejich práce. Korupce zůstává problémem u orgánů vynucování práva. Ministerstvo vnitra dohlíží nad činností policie a zodpovídá za vyšetřování údajných případů pochybení policie. Pozorovatelé se domnívají, že ministerstvo často vyšetřování prohřešků jemu podřízených útvarů ututlalo nebo je předčasně ukončilo.

Dne 5. října ohlásilo ministerstvo vnitra reorganizaci Cizinecké policie, nezávislého policejního útvaru, který zodpovídá za všechny žádosti o dlouhodobý pobyt a řešení problémů s ním spojených. Jejich povinnosti a částečně i personál budou rozděleny mezi krajské policejní orgány k 1. lednu 2011 ve snaze o zlepšení kvality postupů získávání imigračních a pobytových povolení. Tato změna byla provedena v reakci na mnoho obvinění z korupce a neefektivnosti Cizinecké policie vznesených vládou a nevládními organizacemi.

Zatčení a zacházení ve vazbě

Policie zatýká osoby obviněné z trestných činů na základě zatykačů, které vydávají soudci. Obviněná osoba musí být do 24 hodin předvedena k soudu a soudce má dalších 24 hodin na to, aby rozhodl, zda zadržení osoby prodlouží.

Za určitých okolností může policie zadržet osobu bez zatykače: jestliže má za to, že došlo ke spáchání stíhatelného trestného činu; jestliže považuje za nezbytné, aby zabránila dalším trestným činům nebo zničení důkazů; jestliže potřebuje chránit svědka; nebo jestliže nějaká osoba odmítá uposlechnout policejního rozkazu, aby se přemístila. Podezřelí zadrženi bez zatykače musejí být neprodleně informováni o důvodu jejich zadržení, musí být proveden jejich výslech, a musejí být buďto do 48 hodin propuštěni, nebo předáni soudu. Jestliže jsou předáni soudu, soudce musí rozhodnout, zda vůči nim vznese obvinění, do 24 hodin. Pouze osoba, které bylo sděleno obvinění z trestného činu, může být držena ve vazbě.

Obžalovaný v trestní věci má právo zvolit si právního zástupce nebo si jej nechat přidělit státem. O tom, zda poplatky za advokáta budou částečně nebo plně hrazeny státem, rozhodne soud. Zákon stanoví možnost kauce, která je vyloučena v případě závažných trestných činů nebo v případě, že hrozí ovlivňování svědků. Úřady tato práva v praxi dodržovaly.

Dohled nad systémem věznic má ministerstvo spravedlnosti, které také během roku konalo ve věznicích inspekce. Vyšetřování stížností vězňů však provádí úřad ombudsmana. Podmínky ve věznicích monitorovaly také nevládní organizace, jako Helsinský výbor.

Ve sledovaném období byla problémem délka vyšetřovací vazby, ale situace se údajně zlepšovala. Podle zákona může vazba v přípravném řízení trvat maximálně dva roky, s výjimkou „zvláště závažných“ trestných činů. Podle údajů vězeňské služby byla v prvních šesti měsících roku průměrná doba pobytu ve vazbě v přípravném řízení 94 dnů. Podezřelá osoba smí kdykoli požádat vyšetřující orgány o propuštění z vazby.

Amnestie

Prezident udělil milost z humanitárních důvodů 69 osobám za rok 2009 a 38 za prvních devět měsíců roku 2010.

e. Odepření spravedlivého veřejného soudního procesu

Zákon zaručuje nezávislost soudnictví a vláda všeobecně nezávislost soudů v praxi dodržovala; v některých případech však došlo k politickému tlaku a účinnost soudnictví byla komplikována složitými procesními pravidly, v jejichž důsledku zůstávají některé případy po mnoho let právně nedořešeny. K opoždování a snižování efektivnosti také přispěly strukturální nedokonalosti a nedostatek přiměřených specializovaných školení pro soudce.

Soudní řízení

Zákony stanoví právo na spravedlivý soud a nezávislé soudnictví toto právo obecně uplatňovalo.

Obžalovaní požívají presumpci nevinu. Jednání soudů jsou veřejná. Systém porot se nevyužívá. V závažných případech rozhoduje o vině či nevině obžalovaného soudní senát složený ze tří soudců, zatímco méně závažné případy projednává samosoudce. U soudů první instance (na úrovni okresu) je senát složený z jednoho profesionálního soudce, který senátu předsedá, a dvou laických soudců vybraných mezi veřejností. Odvoláními a případy zahajovanými u krajských soudů se zabývají pouze profesionální soudci. Obžalovaní mají právo být přítomni na jednání soudu a radit se s advokátem; obžalovaným, kteří si nemohou ho dovolit, poskytuje stát zdarma advokáta ex offio. Obžalovaní smějí konfrontovat osoby svědčící proti nim a sami navrhnout svědky a předkládat důkazy. Obžalovaní a jejich advokáti mají právo nahlédnout do důkazních materiálů vlastněných vládou, které se jejich případu týkají. Odsouzené osoby mají právo na odvolání. Zákon dává tato práva všem osobám.

Délka soudního řízení se omezila a počet nevyřízených případů v celém soudním systému se snížil díky dosažení plného stavu v soudcovských funkcích na místní úrovni na úkor krajských a vyšších soudů.

Politictí vězni a osoby zadržené z politických důvodů

Neobjevily se žádné zprávy o věznicích nebo osobách zadržovaných z politických důvodů.

Rozhodnutí krajských soudů týkající se lidských práv

Evropský soud pro lidská práva (ESLP) během roku vynesl 11 rozsudků proti České republice. ESLP zjistil několik případů porušení práva na svobodu a bezpečnost, na spravedlivý soudní proces, nerušené užívání majetku a respekt vůči právům rodiny. Během roku 2009 ESLP přijal do své agendy 726 z 2 074 stížností proti České republice (počet srovnatelný s rokem 2008). ESLP požádal vládu, aby poskytla další informace ohledně 15 stížností a vynesla rozsudek v šesti případech (v porovnání se 16 v roce 2008). ESLP zjistil dva případy vládního porušení práva na svobodu a bezpečnost a jeden případ porušení práva na spravedlivý soudní proces.

Vláda se podrobila rozsudkům ESLP, ale podnikla jen omezené kroky v oblasti náhrady za násilnou sterilizaci žen a integraci romských dětí ve školství. V listopadu si Evropské centrum pro práva Romů podalo stížnost k Výboru ministrů ve Štrasburku, který je zodpovědný za dohled nad prosazováním

rozsudků ESLP, ve které uvedlo, že Česká republika nedodržuje evropské zákony tím, že neintegruje romské děti do běžných škol.

Občanskoprávní řízení a nápravy

Ústava zakotvuje oddělené, nezávislé soudnictví v občanskoprávních věcech a občané mají možnost podávat žaloby u soudů a domáhat se odškodnění za porušování lidských práv nebo požadovat, aby porušování lidských práv bylo zastaveno. K dostupným nápravám patří peněžité odškodnění, spravedlivý opravný prostředek a zastavení škodlivého jednání. K dispozici jsou také správní nápravná opatření.

Restituce majetku

Zákon upravuje restituci majetku zabaveného v době komunistického režimu i restituci židovského majetku nebo odškodnění za židovský majetek neprávem zabavený v době nacismu. Třebaže bylo nadále možné podávat žádosti o navrácení uměleckých děl, lhůta pro podávání žádostí o navrácení ostatních druhů majetku je však už promlčena. Na konci roku byly u soudu dva případy týkající se obecního židovského majetku v Brně. Krajský úřad Libereckého kraje odmítl navrátit jednu nemovitost v Turnově, aniž uvedl důvod.

Komplexní kompromisní narovnání mezi vládou a církvemi z roku 2007, které nabízí restituci majetku náboženských řádů a finanční odškodnění církví za ztrátu jejich majetku, nebylo do konce roku v parlamentu ratifikováno před všeobecnými volbami konanými v květnu. Nyní musí tento legislativní proces začít znovu. 25. května vyřešily vláda a katolická církev vleklý spor ohledně vlastnictví katedrály sv. Víta, když prezident a arcibiskup Duka podepsali dohodu, podle níž je výhradním vlastníkem této nemovitosti stát. Tato dohoda stanoví, že církev bude spravovat katedrálu jako metropolitní chrám, zatímco stát zajistí potřebnou hmotnou pomoc. Na základě této dohody církev stáhla své odvolání k Ústavnímu soudu proti dřívějším rozhodnutím soudů.

f. Svévolné zasahování do soukromí, rodiny, do domovní svobody a do listovního tajemství

Zákon takové jednání zakazuje a stát tyto zákazy v praxi obecně dodržoval.

Oddíl 2 Dodržování občanských svobod, včetně následujících:

a. Svoboda projevu a svoboda tisku

Zákon předepisuje svobodu projevu a tisku a stát tato práva v praxi obecně dodržoval. Nezávislé sdělovací prostředky aktivně vyjadřovaly rozmanitou škálu názorů bez vnějších omezení.

Zákon ukládá trest odnětí v délce šest měsíců až tři roky osobám, které popírají zločiny komunistické éry nebo nacistického holocaustu. Projevy podněcující nenávisť na základě rasy, náboženského vyznání, třídní příslušnosti, národnosti nebo příslušnosti k jiné skupině jsou rovněž nezákonné a hrozí za ně trest odnětí svobody až na tři roky.

V červnu bylo osm členů Národního odporu, neonacistické skupiny, obviněno v Praze z podpory a propagace nacismu. Tyto osoby vyvěšovaly propagandistické materiály na veřejných prostranstvích a organizovaly nacistické akce. Každý z obviněných čelil mnoha článkům žaloby s možným celkovým trestem osmi let odnětí svobody v případě odsouzení. Soudní proces byl odložen a dva obvinění, kteří byli ve vazbě bez kauce od října 2009, byli propuštěni na kauci v prosinci.

V dubnu 2009 přijal parlament zákon, kterým se postihuje zveřejnění informací získaných z policejních zdrojů, jako například z odposlechů. Zákon rovněž postihuje zveřejňování jmen obětí závažných trestných činů a jména všech obětí trestných činů mladších 18 let. Novinářům, kteří tento zákon poruší, hrozí pokuta ve výši až 5 milionů korun (přibližně 276 000 dolarů) a trest odnětí svobody až na pět let. V červnu podal správce zpravodajského serveru iDNES.cz žalobu na příspěvatele, který proti němu a jeho rodině uváděl výhrůžky pod přezdívkou „Kraxna“. Kraxna často správci spílal a vyhrožoval, že odstraňoval jeho rasistické komentáře z nástěnek skupiny. Správce podal žalobu poté, co příspěvateľ vyhrožoval, že zabije jeho syna, přičemž zveřejnil jméno syna a posílil tím obavy týkající se této hrozby. Policie případ vyšetřila a zatkla Kraxnu za podezření z vykonání násilí proti skupině nebo jednotlivým členům skupiny. Podezřelý se k trestnému činu přiznal a přislíbil, že se tohoto trestného činu v budoucnosti již nebude dopouštět. V důsledku toho byl Kraxna podmíněně odsouzen k odnětí svobody na šest měsíců.

Kvůli televizi odvysílanému předvolebnímu spotu, který zmiňoval „konečné řešení cikánské otázky“, vzneslo pražské městské státní zastupitelství v září 2009 proti jednomu z členů neregistrované ultranacionalistické Národní strany obvinění z podněcování nenávisti na základě rasy. V listopadu 2009 pražský obvodní soud uložil představiteli Národní strany za tento spot roční podmíněný trest a tříletou zkušební lhůtu.

Svoboda internetu

Neobjevila se žádná omezení v přístupu k internetu, ani zprávy o tom, že by vláda monitorovala elektronickou poštu nebo internetová diskusní fóra. Jednotlivci i skupiny měli možnost se zapojit a také se zapojili do pokojného vyjadřování názorů prostřednictvím internetu a elektronické pošty. Podle statistiky mezinárodní telekomunikační unie za rok 2009 využívalo internet přibližně 63,5 procenta obyvatel země.

Akademická svoboda a kulturní akce

Nedošlo k žádným omezením akademické svobody nebo kulturních akcí.

b. Svoboda pokojného shromažďování a svoboda sdružování

Zákon předepisuje svobodu projevu a tisku a stát tato práva v praxi obecně dodržoval.

Svoboda shromažďování

Zákon předepisuje svobodu shromažďování a stát tato práva v praxi obecně dodržoval.

Vláda může zákonným způsobem omezit nebo zakázat shromáždění, včetně pochodů, demonstrací a koncertů, jež propagují nenávist nebo netoleranci, staví se za potlačování osobních práv nebo ohrožují bezpečnost účastníků. Účastníci protestů musejí mít k demonstracím povolení, avšak policie obecně nezasahovala proti spontánním, pokojným demonstracím.

V srpnu 2009 byl novelizován zákon o shromažďování, který místní správě poskytl prodlouženou lhůtu (tři pracovní dny namísto tří kalendářních dnů) k posouzení žádostí o povolení demonstrací. Vláda vydala pro orgány místní správy příručku, která měla pomoci úředníkům místní správy přesně aplikovat zákon ohledně veřejného shromažďování.

Svoboda sdružování

Ústava a zákon zaručují svobodu sdružování a stát toto právo v praxi obecně dodržoval. Zákon však vyžaduje, aby se organizace, sdružení, nadace a politické strany zaregistrovaly u orgánů místní správy nebo ministerstva vnitra.

17. února Nejvyšší správní soud svým rozsudkem rozpustil krajně pravicovou Dělnickou stranu (DS) s převážně neonacistickou členskou základnou. Soud v rozsudku uvedl, že program strany měl xenofobní, šovinistický, homofobní i rasistický podtext. Členové DS se reorganizovali v Dělnické straně sociální spravedlnosti (DSSS) a úspěšně kandidovali v místních a senátních volbách, přičemž získali méně než 1 procento hlasů voličů.

c. Svoboda náboženského vyznání

Podrobnější pojednání viz Mezinárodní zpráva o náboženské svobodě za rok 2010 (*International Religious Freedom Report*) na internetových stránkách www.state.gov/g/drl/irf/rpt/.

d. Svoboda pohybu, vnitřní uprchlíci, ochrana uprchlíků a osob bez státní příslušnosti

Ústava a zákon zaručují svobodu pohybu uvnitř země, svobodu cestování do zahraničí, svobodu emigrace i repatriace, a stát obecně tato práva v praxi dodržoval. Vláda spolupracovala s Úřadem vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR) a dalšími humanitárními organizacemi při poskytování ochrany a pomoci vnitřně vysídleným osobám, uprchlíkům, žadatelům o azyl, osobám bez státní příslušnosti a dalším potřebným osobám.

Ústava a zákon zakazují nucený exil a stát tento postup neuplatňoval.

5. října ohlásil ministr vnitra rozpuštění Cizinecké policie, která byla odpovědná za všechny žádosti a problémy týkajícími se dlouhodobého pobytu, a převedla tyto odpovědnosti na Oddělení pro azyl a migrační politiku ministerstva (viz oddíl 1.d.).

Ochrana uprchlíků

Zákon zaručuje poskytnutí azylu nebo udělení statutu uprchlíka a vláda zavedla systém pro poskytování ochrany uprchlíkům. Na základě zákonů EU je k dispozici dočasná ochrana osob, které nespĺňují podmínky pro udělení statutu uprchlíka. Taková ochrana však ještě nebyla nikomu poskytnuta.

Jelikož zákon definuje „bezpečné země původu“, kde je nepravděpodobné, že žadatelům z těchto zemí bude udělen statut uprchlíka, ministerstvo vnitra už žádosti o azyl z těchto „bezpečných“ zemí nadále nepřijímá. U žadatelů o azyl, kteří přecházejí do Kanady, Spojených států nebo Švýcarska se uplatňují zákony týkající se „bezpečné tranzitní země“. Žádosti těchto osob je možno zamítnout. Každý případ je však přezkoumán jednotlivě.

V praxi vláda poskytovala ochranu před vyhoštěním nebo navrácením uprchlíků do zemí, kde by jejich život nebo svoboda byla ohrožena z důvodu jejich rasy, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině nebo z důvodu politického přesvědčení.

Prvotní rozhodnutí o poskytnutí mezinárodní ochrany učiní ministerstvo vnitra. Žadatelé, jejichž žádosti jsou zamítnuty, se mohou odvolat k samosoudci u krajského soudu. Odvolání k rozhodnutím krajských soudů přezkoumává pětičlenný soudní senát složený ze soudců působících u Nejvyššího správního soudu. Pětičlenný soudní senát nejprve rozhodne, zda případ předkládá nové problémy, nebo zda se krajský soud dopustil závažného pochybení. V takovém případě soudní senát přezkoumává věcnou podstatu žádosti.

Zákon stanoví, že stát musí vést azylová jednání v jazyce srozumitelném žadateli nebo mu poskytnout tlumočnicka.

Od osob žádajících o azyl z důvodů obav o perzekuci v zemi původu kvůli jejich sexuální orientaci požaduje ministerstvo vnitra zdravotní důkaz homosexuality. Ministerstvo zdravotnictví, které vykonává dohled nad tímto postupem, u těchto žadatelů provádí „falometrickou zkoušku“. Žadatelé o azyl jsou připojeni k přístroji, který monitoruje průtok krve do pohlavních orgánů při prohlížení heterosexuálních pornografických zobrazení. Pokud přístroj zachytí reakci na tato zobrazení, Ministerstvo vnitra zamítne žádost o azyl. Agentura pro základní práva Evropské unie kritizovala použití tohoto testu jako porušování Evropské úmluvy o lidských právech. Ministerstvo vnitra namítalo, že tato zkouška byla vykonána v méně než 10 případech a s plným písemným souhlasem dotčených osob.

Zákon umožňuje státu zadržet žadatele o azyl, kteří se pokusí vstoupit do země na mezinárodním letišti, po dobu až 120 dní. Toto opatření postihlo zejména žadatele, kteří neměli doklady totožnosti.

Na uprchlíky se pohlíží jako na osoby se stejným právním postavením, jaké mají osoby s povolením k trvalému pobytu, a mohou tedy pracovat bez omezení. Uprchlíci mají kromě toho nárok na speciální integrační pomoc na základě státního integračního programu, který poskytuje kurzy českého jazyka, pomoc při hledání zaměstnání a pomoc při hledání bydlení. Po udělení postavení uprchlíka je žadateli automaticky umožněna zdravotní péče v rámci systému veřejného zdravotnictví. Děti uprchlíků podléhají zákonům upravujícím vzdělávání nezletilých s pobytem v zemi. Žadatelé o azyl musí vyčkat po dobu jednoho roku, než mohou pracovat bez jakýchkoli omezení.

Podle statistiky Ministerstva vnitra bylo za prvních osm měsíců roku evidováno 626 žadatelů o azyl. Téměř polovina žádostí (47,2 procent) byly opakovaně podané žadateli o azyl, kterým byly dřívější žádosti zamítnuty příslušnými úřady. Ministerstvo udělilo statut uprchlíka 62 žadatelům o azyl a doplňková ochrana, tedy de facto postavení uprchlíka, byla poskytnuta 54 osobám, které neměly nárok na získání azylu.

V dubnu 2009 vstoupila v účinnost dohoda o přesídlení mezi vládou a úřadem UNHCR, kterou došlo k formalizaci přesídlovacího programu České republiky. V roce 2008 byl zaveden pilotní přesídlovací program. V roce 2009 byla z Malajsie do České republiky dopravena první skupina 19 barmských uprchlíků. Během roku přesídlila vláda dalších 39 barmských uprchlíků. Plány na další účast v přesídlovacím programu byly odloženy na neurčito kvůli finančním omezením.

Oddíl 3 Dodržování politických práv: právo občanů měnit vládu

Ústava a zákony dávají občanům právo měnit pokojnou cestou vládu a občané toto právo v praxi využívali prostřednictvím pravidelných, svobodných a spravedlivých voleb na základě všeobecného hlasovacího práva.

Volby a zapojení do politiky

28.-29. května se v České republice konaly volby do poslanecké sněmovny, nižší komory parlamentu. Pravostředová Občanská demokratická strana (ODS) vytvořila koalici se dvěma novými stranami, Stranou tradice, odpovědnosti a prosperity (TOP 09) a středovými Věci veřejnými (VV). 22.-23. října se konaly volby do jedné třetiny křesel v senátu a do místních samospráv. Oboje volby byly považovány za svobodné a spravedlivé.

Jednotlivé osoby a strany svobodně oznamovaly svou kandidaturu a ve volbách kandidovaly a politické strany fungovaly bez omezení nebo vnějších zásahů.

V poslanecké sněmovně, která má 200 křesel, bylo zastoupeno 44 žen, včetně předsedkyně a dvou ze tří jejích zástupkyň. V senátu, který má 81 křesel, jich bylo zastoupeno 15. V kabinetu vlády, která má 15 členů, nebyly žádné ženy a v patnáctičlenném Ústavním soudu ČR bylo pět žen. Ze 13 krajských hejtmanů České republiky byla jedna žena.

Jeden ze soudců Ústavního soudu České republiky byl etnický Slovák. Několik málo Romů z odhadované dvoustetisícové romské populace v zemi se zapojilo do politického života. Příslušníci romského etnika nebyli mezi poslanci parlamentu, nestáli v čele žádného ministerstva ani nebyli členy Nejvyššího soudu ČR. Několik Romů bylo jmenováno do národních a krajských poradních výborů pro romské otázky. Čtyři Romové pracovali ve vedoucích funkcích ve Výboru pro lidská práva a národnostní menšiny, jehož postavení nová vláda snížila oproti dřívějšímu postavení ministerstva.

Oddíl 4 Korupce státních úředníků a transparentnost vlády

Zákon stanoví trestní postih za korupci státních úředníků; ne vždy však stát zákon účinně uplatňoval a státní úředníci se někdy dopouštěli korupčního jednání beztrestně. Podle indikátorů způsobu vládnutí Světové banky byla korupce v České republice problémem.

Hlavním problémem byla korupce v zadávání veřejných zakázek. K nepříliš častému stíhání zkorumpovaných osob ve vysokých funkcích přispěly politické tlaky, nedostatečné nebo neefektivní zákony vyžadující zveřejňování původu majetku, regulace systému zadávání veřejných zakázek, lobbistická činnost, neúčinné nástroje policejního vyšetřování a omezený počet zkušených vyšetřovatelů na krajských úrovních. Podle policejního útvaru pro odhalování korupce je hlavní překážkou neexistence procesu využití státního „korunního svědka“, v němž lze nabídnout beztrestnost osobám ochotným svědčit proti spolupachatelům. Neexistence specializovaného orgánu státního zastupitelství také omezoval možnost účinného stíhání komplexních případů korupce. Současný systém vyžaduje, aby různé části případů zpracovávaly různé odpovědné orgány. Tím se často vytvářejí překážky pro slučování všech dostupných důkazů shromážděných orgány vynucování práva. Přestože veřejní činitelé musejí státu podávat každý rok přiznání majetku, sdělení původu finančních prostředků je dobrovolné.

Za potírání korupce ve státním i soukromém sektoru zodpovídají orgány vynucování práva. Policejní útvar pro odhalování korupce vyšetřoval údajně případy korupce, které se týkaly vysoce postavených státních úředníků a významných případů na krajské a místní úrovni. Vyšetřoval také soukromé osoby a společnosti nařčené z korupce. Případy na nižší úrovni se zabývaly další policejní útvary. Podle Ministerstva vnitra policejní orgány v roce 2010 vyšetřovaly 86 případů podplácení, předaly ke stíhání více než 37 případů korupce, dvojnásobek ve srovnání s rokem 2009, a provedly vyšetřování 57 veřejných činitelů podezřelých ze zneužití pravomoci. Záznamy Ministerstva spravedlnosti uvádějí, že v první polovině roku odsoudily soudy 35 veřejných činitelů za trestné činy spojené se zneužitím pravomoci, z nichž 2 byli odsouzeni k trestu odnětí svobody, 24 bylo propuštěno na zkušební období a osm jich bylo pokutováno. Z 43 veřejných činitelů odsouzených za trestné činy spojené s korupcí (19 za přijetí úplatku a 25 za nabídnutí úplatku) jich bylo šest odsouzených k trestu odnětí svobody, 27 bylo propuštěno na zkušební období a devět jich bylo pokutováno. Ke dni 1. října vyšetřoval útvar pro odhalování korupce 66 případů korupce veřejných činitelů, z nichž jeden se týkal soudce. Osm vyšetřování bylo dokončeno a předáno k soudům. Soudní procesy nebyly ke konci roku ještě zahájeny. Policejní útvar pro odhalování korupce vyšetřoval v roce 2009 šest případů týkajících se soudců, z nichž dva byly odloženy pro nedostatek důkazů a zbývající čtyři byly na konci roku ještě ve stádiu vyšetřování krajským úřadem státního zástupce v Praze.

Vláda v říjnu 2009 zrušila protikorupční odbor vojenské policie a jeho pravomoci rozdělila mezi jiné úřady. Odůvodnila to rozpočtovými škrty, přetrvávala však tvrzení, že odbor byl rozpuštěn kvůli tomu, že

úspěšně potíral korupci vojenských činitelů. Policejní útvar pro odhalování korupce uvedl, že s představiteli protikorupčního odboru vojenské policie nadále úspěšně spolupracuje i přes to, že tento odbor byl rozpuštěn.

Tisk přinášel další zprávy o údajné korupci.

V únoru byly v tisku publikována obvinění na základě rozhovorů nahraných reportéry vystupujícími jako podnikatelé, že vládní činitelé a politické strany získaly provize během vyjednávání smluv v době od roku 2004 do roku 2008 týkajících se nákupu vojenských transportérů Pandur vyrobených rakouskou firmou Steyr. Tehdejší ministerský předseda Jan Fischer si vyžádal vyšetřování a společné česko-rakouské vyšetřování nebylo ke konci roku ještě uzavřeno.

Dne 1. září otiskl celostátní deník *Mladá frontaDnes* (MfD) přepis rozhovorů tehdejšího náměstka ministra obrany Jaroslava Kopřivy a lobbistů. Nahrávky naznačovaly, že vyjednávali smlouvu ohledně nákupu minometů v ceně několik set milionů korun, která měla být uzavřena bez konkurzního řízení. Během těchto rozhovorů náměstka ministra obrany a lobbisté uváděli podrobné informace o tom, co údajně věděli o podobných korupčních zadávání zakázek, ke kterým došlo v minulosti, a popisovali, jak bylo možné prát špinavé peníze. Ministr obrany okamžitě Kopřivu propustil a vytvořil podvýbor pro vyšetřování veškerých zakázek zadaných ministerstvem. Výsledky vyšetřování nebyly ke konci roku známy. Tento případ byl rovněž vyšetřován policií.

V listopadu uveřejnila MfD obvinění amerického podnikatele a bývalého velvyslance v České republice, že v únoru 2008 si tehdejší náměstek ministra obrany Martin Barták řekl úplatek ve výši několika milionů dolarů. Bývalý velvyslanec uvedl, že tento náměstek ministra si řekl o úplatek výměnou za pomoc při řešení sporu týkajícího se společnosti bývalého velvyslance a jednoho z jejích klíčových dodavatelů. Barták byl v důsledku probíhajícího vyšetřování pozastaven ve výkonu své funkce.

Dne 14. prosince publikovala MfD obvinění Libora Michálka, ředitele Státního fondu životního prostředí, že ho Martin Knetig, poradce ministra životního prostředí, požádal, aby zmanipuloval veřejnou zakázku tak, aby z ní byly vyvedeny peníze pro jeho stranu, ODS, a aby se z ní mohla financovat budoucí politická kariéra ministra Pavla Drobila. Michálek si tyto rozhovory nahrál, včetně jednoho rozhovoru s ministrem, ve kterém údajně nabídl Michálkovi vedoucí funkci na ministerstvu výměnou za zničení nahrávek těchto rozhovorů. Okamžitě po uveřejnění této zprávy ministr Drobil propustil Knettiga i Michálka. Ministr Drobil krátce poté rezignoval na svou funkci. Policie tato obvinění nyní vyšetřuje.

V září 2009 MfD zveřejnila tvrzení, že jeden z jejích reportérů se skrytou kamerou, který vystupoval jako majitel kasina, se obrátil na několik členů hlavních politických stran s nabídkou jednoho milionu korun (přibližně 55 200 dolarů) výměnou za to, že strany zablokují návrh na zavedení nového poplatku z herních automatů. Tři politici nabídku přijali, ale nedostali žádné peníze. Po vyšetřování policií se dospělo k závěru, že nedošlo ke spáchání žádného trestného činu, a případ byl uzavřen. Jeden z těchto politiků zůstává nadále v parlamentu.

Dne 7. září odsoudil krajský soud v Brně bývalého starostu Aleše Kvapila a lobbistu Radovana Novotného k trestu odnětí svobody na sedm let za to, že si od developera vyžádali úplatek ve výši čtyř milionů korun (přibližně 220 000 dolarů) za to, že mu umožní pokračování v projektu. Klíčovým důkazem v tomto případě byly tajné nahrávky developera z jeho schůzek s těmito odsouzenými.

Dne 17. září ohlásila policie vyšetřování dvou případů korupce v Kolíně a ve Znojmě. Protikorupční policie ve Znojmě vyšetřovala starostu a tajemníka kvůli manipulacím veřejných zakázek. U zástupce starosty v Kolíně došlo k nahrávce jeho žádosti o úplatek ve výši jednoho milionu korun (přibližně 55 000 dolarů) za prodej pozemku podnikateli za sníženou cenu.

V říjnu 2009 sdělovací prostředky uvedly, že právnická fakulta Západočeské univerzity v Plzni udělila v předchozích letech řadu vysokoškolských titulů osobám, které na ně neměly nárok, včetně politiků, členů pedagogického sboru fakulty, policistů, celníků a dalších veřejných činitelů a rodinným příslušníkům členů podsvětí. Předsedkyně akreditační komise Vladimíra Dvořáková uvedla, že tento systém vytvořil organizovaný zločin, aby tyto veřejné činitele mohl ovládat, jakmile nastoupí do svých úřadů. Tato zpráva vedla k propuštění několika funkcionářů školy. Po celoročním vyšetřování se zjistilo, že 200 udělených diplomů je podezřelých.

Vyšetřování údajných případů korupce v zahraničí, které vedl britský Úřad pro vyšetřování závažných podvodů (Serious Fraud Office), proti společnosti BAE Systéme se kromě jiného týkalo obvinění z toho, že britsko-švédský společný podnik BAE Systems/Saab působící v leteckém odvětví podplatil v roce 2002 několik poslanců českého parlamentu a ministerských úředníků, aby získal jejich souhlas se zakázkou v hodnotě mnoha milionů dolarů na obměnu letového parku stíhacích bitevníků Armády ČR, a bylo uzavřeno udělením pokuty podniku BAE Systems/Saab. Pozastavené české vyšetřování bylo obnoveno a pokračovalo až do konce roku.

Několik ministerstev má protikorupční linky, kde mohou občané hlásit podezření z korupce. Protikorupční linka ministerstva vnitra spravovaná českou pobočkou nevládní organizace Transparency International (TI) přijala během prvních šesti měsíců 4 653 hovorů. TI zaregistrovala 400 nových klientů (tj. volajících osob, které si vyžádaly radu nebo instrukce) a zjistila 290 stížností na korupci, 67 stížností týkajících se soudů, 41 stížností týkajících se policie, 79 stížností týkajících se majetkových práv a stavebních povolení a 43 stížností týkajících se veřejných zakázek. Téměř jedna třetina stížností (122) se týkala veřejných zakázek na místní úrovni.

Nadále byla vznášena důvěryhodná obvinění z korupce v justici a také ze zasahování vysoce postavených politiků do citlivých případů korupce ve veřejném sektoru. Za prvních devět měsíců roku 2009 ministerstvo spravedlnosti přijalo 18 oznámení na své protikorupční lince, 120 stížností elektronickou poštou a 572 písemných stížností. Z tohoto celkového počtu se 10 sdělení týkalo údajné korupce na straně soudců a tři údajné korupce na straně státních zástupců. Jeden případ týkající se soudce byl předán policii k šetření.

Ve sledovaném roce probíhala řada případů týkajících se pochybení soudců. Dne 6. dubna byl Jiří Berka, konkurzní soudce působící v Ústí nad Labem, shledán vinným z účasti na zločinném spolčení na konkurzním podvodu spolu s dalšími 11 osobami. Spolu s dalšími osmi obviněnými byl odsouzen k trestu odnětí svobody na devět let. Odvolání odsouzených bylo ke konci roku nedořešeno.

Dne 7. září Vyšší soud v Praze zbavil místopředsedu Nejvyššího soudu Pavla Kučeru jeho funkce, což je nejtěžší možný kárný trest, za to, že zasahoval do vyšetřování bývalého náměstka ministerského předsedy Jiřího Čunka, obviněného z korupce. Kučera podle zjištění soudu porušil povinnosti soudce a ohrozil důvěru v nezávislé, nestranné a spravedlivé rozhodování soudů. Kučera se proti rozsudku odvolal. V listopadu mu ministr spravedlnosti pozastavil aktivní činnost a Kučera následující den rezignoval na svou funkci, čímž se fakticky uzavřelo disciplinární řízení proti němu.

Zákon zaručuje přístup veřejnosti k informacím o činnosti vlády a vláda obecně tento přístup v praxi občanům i jiným subjektům, včetně zahraničních sdělovacích prostředků, poskytovala. Nevládní organizace hlásily za poslední dva roky zvýšený počet zamítnutí, zejména na místní úrovni a ohledně využití veřejných financí. Žadatelé, jejichž žádosti jsou zamítnuty, se mohou v patnáctidenní lhůtě odvolat. Mohou se také odvolat v případě, že úřady překročí lhůtu k vyřízení jejich žádosti.

Podle vlády se dostalo během roku 2009 před soud několik případů týkajících se přístupu veřejnosti k informacím od místní samosprávy. Soudy byly vůči žádostem navrhovatelů o poskytnutí informací vstřícné. V jednom případě krajský soud v Ústí nad Labem rozhodl, že kancelář hejtmána musí uhradit soudní výlohy, když odmítla poskytnout nevládní organizaci Děti země informace o zvyšujícím se rozpočtu kanceláře. V jiném případě Nejvyšší správní soud shledal, že energetická společnost ČEZ je veřejnou institucí, která musí na požádání poskytovat informace.

Oddíl 5 Postoj státu k vyšetřování údajného porušování lidských práv vedenému mezinárodními a nevládními organizacemi

Řada domácích i mezinárodních skupin zabývajících se lidskými právy všeobecně fungovala bez vládních omezení a vyšetřovala i publikovala svá zjištění týkající se případů porušování lidských práv. Představitelé vlády s nimi často spolupracovali a byli vstřícní vůči jejich stanoviskům.

Po úmrtí veřejného ochránce práv (ombudsmana) Otakar Motejla dne 10. května byl tento úřad kvůli neschopnosti parlamentu domluvit se na jeho nástupci po několik měsíců neobsazen. Dne 7. září zvolil parlament do této funkce Pavla Varvařovského, bývalého ústavního soudce. Představitelé úřadu ombudsmana pravidelně navštěvovali vládní instituce, kde zkoumali zacházení s jednotlivci a sledovali dodržování základních práv. Vydávali čtvrtletní a výroční zprávy o působení svého úřadu a vedle toho také zprávy o tématech zvláštního významu. Úřad svou funkci vykonával bez zásahů vlády nebo politických stran, měl odpovídající zdroje a jeho působení bylo považováno za efektivní. V prvních devíti měsících roku obdržel ombudsman 4 320 stížností. V roce 2009 obdržel ombudsman 7 321 stížností, z nichž 53 procent spadalo pod jeho mandát, a 5 433 telefonních hovorů uskutečněných na informační horké lince počívalo ve vyžádání jednoduché rady. V roce 2009 ombudsman podal 702 dotazů.

V červenci se vláda rozhodla vrátit Ministerstvo pro lidská práva na úroveň výboru, čímž snížilo jeho autoritu. Tento úřad byl povýšen na úroveň ministerstva v roce 2007. Dne 15. září vláda schválila propuštění Michala Kocába z funkce zmocněnce. I když v té době vláda oznámila, že bude jmenovat jeho nástupce během jednoho týdne, zůstala tato funkce ke konci roku neobsazena. Nevládní organizace kritizovali rozhodnutí změnit ministerstvo na výbor i nejmenování stálého zmocněnce s tvrzením, že to naznačuje nezáměr vlády o otázky lidských práv.

Oddíl 6 Diskriminace, společenský útlak a obchodování s lidmi

Zákon zakazuje diskriminaci na základě pohlaví, věku, tělesného postižení, rasy, etnického původu, národnosti, sexuální orientace, náboženského vyznání nebo osobního přesvědčení. Stát však tato ustanovení účinně nevynucoval a nadále docházelo k významnému společenskému útlaku Romů a žen. Také obchodování s lidmi zůstává nadále problémem.

V červnu 2009 přehlasoval parlament prezidentské veto předlohy protidiskriminační legislativy z května 2008 a přijal komplexní protidiskriminační zákon, který byl v souladu s požadavky Evropské unie.

Ženy

Zákon zakazuje znásilnění, včetně znásilnění mezi manželi, a stát tento zákaz účinně vynucoval. Zákon stanoví trest odnětí svobody od dvou do patnácti let. Přestože odborníci se domnívají, že případy znásilnění nejsou dostatečně hlášeny, konstatují od roku 2001 stoupající trend v počtu pachatelů odsouzených za znásilnění. Tento trend připisují zlepšenému školení policie, veřejným osvětovým kampaním a větší součinnosti mezi policií a nevládními organizacemi. Za prvních osm měsíců roku bylo ohlášeno 432 znásilnění, z nichž bylo prošetřeno 250. Během prvních šesti měsíců roku soudy odsoudily 92 pachatelů, z nichž 54 pachatelům udělilo tresty odnětí svobody a 35 osobám podmíněné tresty.

Dne 1. ledna vstoupila v účinnost novela trestního zákoníku, která postihuje nebezpečné pronásledování. Pachatelům odsouzeným za nebezpečné pronásledování mohou být uloženy tresty odnětí svobody až na tři roky. Tento zákon rozšířil trestné činy, za jejichž spáchání mohou orgány vynucující zákon stíhat pachatele domácího násilí. Ve spojení se zaváděním nového zákona poskytlo Ministerstvo vnitra školení poradenským psychologům, sociálním pracovníkům a příslušníkům orgánů prosazujících zákon, kteří pracují s těmito osobami.

Odborníci se domnívají, že násilí vůči ženám je rozšířenější, než naznačují počty případů hlášených úřadům, a to kvůli stigma spojenému s oznámením takového zneužití.

Domácí násilí lze postihovat nepodmíněným trestem odnětí svobody až na tři roky, v případě přitěžujících okolností delším. V roce 2008 policie získala pravomoc vykázat pachatele dopouštějícího se domácího násilí z domova až na deset dní. Podle zprávy vydané nevládní organizací Bílý kruh bezpečí bylo během prvních osmi měsíců roku vykázáno z domova celkem 723 pachatelů, mezi nimi i ženy. V roce 2009 bylo vykázáno celkem 778 pachatelů.

Za prvních osm měsíců sledovaného roku bylo podle statistiky Ministerstva vnitra hlášeno 407 případů domácího násilí a policie provedla vyšetřování 295 případů. Za prvních šest měsíců sledovaného roku úřady zahájily stíhání ve 220 případech domácího násilí. Statistika Ministerstva spravedlnosti svědčí o tom, že během prvních šesti měsíců sledovaného roku bylo za domácí násilí odsouzeno 141 osob. 28 osob bylo odsouzeno k trestu odnětí svobody a 113 dostalo podmíněné tresty. V mnoha případech domácího násilí hrál významnou úlohu alkohol, spolu s drogami, stresem spojeným s prací a hazardními hrami. Nevládní organizace Bílý kruh bezpečí ohlásila, že během prvních osmi měsíců roku se stalo svědky domácího násilí 638 dětí. V roce 2009 bylo ohlášeno, že svědky domácího násilí se stalo 911 dětí.

Policie nadále proškolovala vybrané pracovníky, kteří se mají případy domácího násilí zabývat, a spolupracovala s organizacemi poskytujícími sociální služby. Kvůli vysoké fluktuaci však mnoha členům personálu chybí praktické zkušenosti pro řešení těchto problémů. Obětem znásilnění a domácího násilí poskytovala psychologické poradenství řada tísňových linek a krizových center. Za prvních osm měsíců roku přijala například telefonní linka Dona 3 140 hovorů týkajících se domácího násilí, přičemž za stejné období roku 2009 to bylo pro srovnání 4 090 hovorů.

Sexuální turistika v příhraničních oblastech a velkých městech poklesla v důsledku zpomalení ekonomiky a zpřísnění opatření místní správy. Ministerstvo vnitra také konstatovalo všeobecný pokles zájmu o komerční sexuální služby v roce 2009 a v prvních osmi měsících sledovaného roku, zvláště v regionech sousedících s Německem a Rakouskem. Také města ve vnitrozemí zaznamenala pokrok při snižování sexuální turistiky. Praha, Brno, Plzeň a další města přijala vyhlášky zakazující prostituci na veřejnosti. Poklesl počet erotických nočních klubů se snížil a mnohé z nich se ocitly na pokraji možného uzavření.

Zákon zakazuje sexuální obtěžování. Stát však toto ustanovení účinně nevynucoval, takže sexuální obtěžování zůstává i nadále problémem. Zákon klade v souladu s požadavky EU důkazní břemeno na osobu, která je z obtěžování obviněna. Odsouzeným může být udělena pokuta až do výše 70 000 korun (přibližně 3 860 dolarů), mohou být propuštěni ze zaměstnání nebo jim může být uložen trest odnětí svobody. Podle studie, kterou v únoru 2009 realizovalo Oddělení genderových a sociologických studií České akademie věd, zažilo 25 procent respondentek na pracovišti sexuální obtěžování.

Páry a jednotlivé osoby měly právo rozhodnout svobodně a odpovědně o počtu svých dětí, časovém odstupu mezi nimi a věku, kdy je počnou, a měly informace a prostředky, aby tak činily bez diskriminace, donucování a násilí. Problémem v minulých letech byla nedobrovolná sterilizace romských žen, která

však nebyla hlášena v tomto roce; v letech 2007 a 2008 se objevovaly zprávy, že lékaři provedli nucenou sterilizaci dvou romských žen (viz oddíl 1.c.).

Antikoncepce byla běžně dostupná a převažující praxí je mít při porodu kvalifikovanou asistenci, včetně porodní a poporodní péče. Odhady nashromážděné mezinárodními organizacemi ukazovaly, že v České republice došlo v roce 2008 přibližně k 8 úmrtím matek na 100 000 živých narození. Podle nevládních organizací byla prováděna diagnostika a léčba sexuálně přenosných nemocí stejnou měrou u žen i mužů, včetně infekce HIV.

Zákon zaručuje mužům a ženám stejná práva, včetně oblasti rodinných a majetkových práv. Podle údajů Eurostatu za druhé čtvrtletí roku byla zaměstnanost žen 56,1 procenta a ženy tvořily 42,7 procenta pracovních sil. Platy žen zaostávaly za platy mužů vykonávajících obdobnou práci něco víc než 26 procent a ženy pracovaly spíše v profesích s nižším středním platem než v profesích, kterým dávali přednost muži. Není však jasné, zda rozdíl v platech byl výsledkem diskriminace žen, nedostatečného přístupu k řádné odborné přípravě a výcviku nebo důsledkem toho, že ženy možná upřednostňují flexibilnější zaměstnání vstřícnější k rodině. Rada pro rovné příležitosti žen a mužů sledovala genderové otázky a poskytovala vládě rady ohledně vynucování rovnosti práv mezi pohlavími.

Děti

Občanství dětí se odvozuje od občanství jejich rodičů.

Přestože stát zaručuje bezplatné povinné vzdělávání do patnácti let věku, je vůči romským dětem uplatňováno diskriminační zacházení. Romské děti byly v nepoměrně větší míře umístřovány do speciálních škol, známých coby „praktické“ školy, což vedlo k jejich faktické segregaci do podřadného vzdělávání. Podle ministerstva školství navštřevalo tyto „praktické“ školy ve sledovaném roce přibližně 27 procent romských dětí oproti 2 procentům neromských dětí. Během roku navštřevalo praktické školy 7 800 studentů, z nichž dvě třetiny byly romské. V běžných školách byly romské děti mnohdy segregovány od většinové populace, jednak kvůli místu pobytu (často v obci s převážně romskou populací), jednak proto, že představitelé škol v běžných školách někdy přeřazovali romské děti na zvláštní výuku. Během roku se vláda diskriminací ve vzdělávání dětí nadále zabývala. Rozhodnutí o umístření dětí do zvláštní školy však činí soudce na základě doporučení sociální pracovnice. Soudci musejí při rozhodování o umístření studenta mimo běžný školský systém dodržet právní kritéria. Ministerstvo školství zavedlo v systému umístřování doporučené změny, aby došlo ke snížení počtu dětí umístřovaných do „praktických“ škol; tato doporučení však nebyla právně závazná. V listopadu komisař pro lidská práva Rady Evropy Thomas Hammarberg po návštěvě konstatoval, že „v oblasti školství nedošlo od vydání rozsudku Evropského soudu pro lidská práva, který před třemi roky zjistil diskriminaci romských dětí tím, že je vzdělával ve školách pro děti s duševními poruchami.“

Na začátku roku ministerstvo školství dokončilo dvě studie; jedna se zabývala vzdělávacími příležitostmi dětí z vyloučených komunit, druhá analýzou individuálního přístupu učitelů k žákům se zvláštními vzdělávacími potřebami. Obě studie poukázaly na nerovné vzdělávací příležitosti romských dětí. Přibližně šedesát pět procent romských dětí z praktických základních škol nastoupilo do učňovských oborů, z nichž mnohé ve svých osnovách nemají závěrečnou zkoušku, a pouhých 0,93 procenta nastoupilo na běžnou střední školu. Jelikož podmínkou přijetí na vysokou školu je maturitní zkouška, velká většina romských žáků, kteří chodili do učňovských škol, které maturitu nenabízejí, byla prakticky vyloučena z vysokoškolského vzdělání. Ministerstvo školství vytvořilo v roce 2009 nový odbor pro rovné příležitosti ve vzdělání a v březnu 2010 schválilo plán integrace romských dětí ve školství, který se těmito otázkami zabývá. V říjnu však nový ministr školství zastavil veškeré práce na tomto plánu. Dva zaměstnanci ministerstva zodpovědní za zavádění změn v „praktických“ školách rezignovali kvůli

výhradám vůči novému směru, kterým se ministerstvo vydalo. Ministr školství oznámil, že nová nařízení týkající se integrace romských studentů přednese v únoru 2011.

Místní samosprávy nabízely bezplatnou předškolní výuku dětem, které mohou být nepřípravené na vstup do školy nebo které nemusí ve škole prospívat ze sociálních nebo ekonomických důvodů. Aby se zlepšila docházka do školy, některé místní samosprávy podmínily platbu sociálních dávek rodičům pravidelnou školní docházkou dětí. Jiné obce financovaly pedagogické asistenty na základních školách, kteří úzce spolupracovali s rodinami, aby zajistili pravidelnou docházku, což často znamenalo chodit do domácností před výukou, aby vyzvedli studenty.

Přestože zákon umožňuje výuku v romštině, žádná základní škola v zemi v ní nevyučovala. Romština byla vyučována jako cizí jazyk na dvou středních školách a několika univerzitách.

Zákon zakazuje násilí v rodině, sexuální zneužívání a další formy špatného zacházení s dětmi, přesto zůstává zneužívání dětí i nadále problémem. K 1. lednu byl nezletilý definován jako dítě ve věku nižším než 18 let. Podle průběžné patnáctileté studie, kterou realizují sexuologové na Lékařské fakultě Univerzity Karlovy v Praze zažilo 10 procent dětí v zemi sexuální zneužívání. Sedm procent bylo nejméně jednou sexuálně zneužito, tři procenta jsou zneužívána opakovaně.

Pod vedením Ministerstva pro lidská práva (jehož postavení nová vláda mezitím snížila na výbor) přijala vláda v roce 2008 desetiletou národní strategii prevence násilí vůči dětem. Tento dokument stanovil několik priorit, včetně přijetí zásady nulové tolerance ohledně násilí vůči dětem, podpory preventivních opatření, dalšího školení pro odborníky a rozšíření služeb poskytovaných ohroženým dětem. V dubnu 2009 zorganizovalo ministerstvo konferenci na podporu práv dětí během českého předsednictví EU. V červnu 2009 se konal seminář, který se zaměřil na prevenci násilí na dětech, prevenci dětských úrazů a podporu duševního zdraví dětí.

V květnu 2009 zavedla vláda národní koordinační mechanismus pro vyhledávání pohřešovaných dětí. V rámci tohoto projektu došlo ke zkombinování existujících nástrojů pro rychlé vyhledávání pohřešovaných dětí. Projekt od svého zahájení zaznamenal 95% míru úspěšnosti při nacházení pohřešovaných dětí prostřednictvím úzké spolupráce mezi operátory mobilních telefonních sítí, sdělovacích prostředků a veřejnosti.

Podle zprávy Ministerstva práce a sociálních věcí z roku 2009 žilo v zařízeních pro nezletilé a mladistvé až 22 000 dětí, z toho více než 8 000 bylo umístěno do péče rozhodnutím soudu. Snahy o poskytování péče dětem byly oslabovány nedostatečnou koordinací mezi institucemi a jednotlivými kraji. Vláda v roce 2009 zavedla tříletý celonárodní akční plán pro náhradní dětskou péči, aby se poskytovala preventivní péče rodinám a tím došlo ke omezení institucionální péče.

Novela trestního zákoníku z roku 2010 zavedla ochranu dětí v souladu s Úmluvou o právech dítěte. Tresty odnětí svobody pro pachatele odsouzené za zneužívání dětí se zvýšily až na 12 let nebo 18 let v případě úmrtí dítěte. Ministerstva vnitra a spravedlnosti zavedla zvláštní místnosti pro výslechy zneužitých dětí a svědků. Pokud speciálně vyškolení policisté dodrží speciální požadavky pro výslechy (přítomnost psychologů a v některých případech i soudců a obhájců), nevyžaduje se po zneužitých dětech, aby dále svědčily během soudního přelíčení.

Třebaže někteří příslušníci romské komunity uzavírají manželství před dosažením věku osmnácti let, nejsou sňatky mladistvých výrazným problémem.

Některé děti se z existenčních důvodů samy věnují prostituci, aniž by k tomu byly zřejmě nuceny třetí osobou. Nevládní organizace uváděly, že mnoho mladistvých provozujících prostituci jsou buď děti uprchlé

z domova anebo odchovanci dětských domovů a systému náhradní péče. Nevládní organizace pracující s těmito rizikovými skupinami dětí přičítají tento problém do značné míry nedostatků v systému náhradní rodinné péče, který mnohdy není schopen vybavit mladé lidi dostatečnými pracovními dovednostmi a zajistit adopci nechtěných dětí vhodnými rodiči. Podle statistik ministerstva vnitra policie vyšetřovala během prvních šesti měsíců roku 30 případů nucené dětské prostituce, v porovnání s 46 případy v roce 2009.

Minimální věková hranice pro dobrovolný pohlavní styk je patnáct let. Za pohlavní styk s osobou mladší patnácti let hrozí nepodmíněný trest odnětí svobody v délce až osm let a v případě úmrtí dítěte až osmnáct let. Zákon zakazuje držení, výrobu a šíření dětské pornografie, za což hrozí nepodmíněný trest odnětí svobody v délce až osm let.

V říjnu 2009 policie rozbila síť distributorů dětské pornografie, dosud nejrozsáhlejší v historii země. Distributoři působili v Praze a v částech jižní a severní Moravy. Ze 160 podezřelých bylo zadrženo 32 osob. Jedna čtvrtina podezřelých byly ženy. V listopadu 2009 byli zadrženi tři civilní zaměstnanci ministerstva obrany. Do operace se zapojilo přibližně 1 000 policistů z celé země. Bylo zabaveno více než 300 počítačů obsahujících fotografie a videa s dětskou pornografií. Pachatelé byly osoby ve věku 20 až 80 let. Na konci roku dále probíhalo vyšetřování s možností dalších zatčení.

Ministerstvo spravedlnosti ohlásilo, že během prvních šesti měsíců roku došlo k odsouzení šesti osob za výrobu nebo jiné zacházení s dětskou pornografií. Jedna osoba byla odsouzena k trestu odnětí svobody a šest osob dostalo podmíněné tresty.

Česká republika je signatářem Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí z roku 1980. Informace o dodržování zákonů týkajících se mezinárodních únosů dětí rodiči najdete ve výroční zprávě Ministerstva zahraničí USA na adrese http://travel.state.gov/abduction/resources/congressreport/congressreport_4308.html.

Antisemitismus

Přestože odhady se různí, má se za to, že židovská populace v zemi čítá asi 10 000 osob. Veřejné projevy antisemitismu byly v zásadě vzácné, avšak po celé zemi byly aktivní malé, poměrně dobře organizované ultranacionalistické skupiny s antisemitskými názory. Ministerstvo vnitra nadále proti těmto skupinám postupovalo, přičemž sledovalo jejich činnost, posilovalo spolupráci s policií ze sousedních zemí a zajišťovalo ukončení nepovolených srazů. V roce 2009 podle Ministerstva vnitra policie evidovala 48 trestných činů s antisemitským motivem, což oproti roku 2008 znamenalo zvýšení o 78 procent. Federace židovských obcí hlásila 28 protižidovských incidentů, z nichž žádný nebyl útokem proti osobě. Útoky byly vedeny proti majetku a došlo k nástřikům barevných nápisů s antisemitským obsahem a nacistickou symbolikou.

Aktivně působilo několik skupin zastávajících násilí proti židům a dalším menšinám. Počet srazů a demonstrací extrémních pravicových skupin během roku poklesl.

V lednu 2009 vandalové poškodili památník obětem holocaustu v Teplicích. Policie zahájila vyšetřování případu, avšak uzavřela ho pro nedostatek důkazů. V Teplicích však byly zavedeny čtvrtletní schůzky představitelů městské samosprávy, místní policie a představitelů místní židovské obce, aby sledovaly a analyzovaly celkovou situaci.

V listopadu 2009 ministerstvo obrany propustilo ze služby dva důstojníky armády bez nároku na odstupné a výsluhu poté, kdy se objevily zprávy, že v době své služby v Afghánistánu nosili na svých helmách symboly jednotek SS. Jejich přímí nadřízení odešli do výslužby.

Obchodování s lidmi

Informace o obchodování s lidmi najdete ve výroční zprávě Ministerstva zahraničí USA o obchodování s lidmi (*Trafficking in Persons Report*) na adrese www.state.gov/g/tip.

Osoby s postižením

Zákon zakazuje diskriminaci osob s postižením v zaměstnání, vzdělávání, přístupu ke zdravotní péči nebo jiným státním službám a toto opatření je všeobecně dodržováno. Osoby s postižením však měly problém se získáváním vhodného obecního bydlení a nezaměstnanost mezi nimi byla nepřiměřeně vysoká.

Veřejný ochránce práv je povinen pravidelně navštěvovat všechna státní i soukromá zařízení, kde pracují osoby s fyzickým postižením, prověřovat, zda podmínky, ve kterých pracují, nejsou v rozporu se základními právy, a usilovat o lepší ochranu proti možnému zneužívání těchto osob. Veřejný ochránce práv tyto návštěvy během roku konal.

V rámci svého programu pomoci osobám s postižením nazvaném Mobilita pro všechny vláda během roku 2009 poskytla 112,5 milionu korun (přibližně 6, 250 000 dolarů) na spolufinancování 56 projektů ve městech a obcích po celé zemi, v nichž byly budovány bezbariérové chodníky, přechody, křižovatky a výtahy pro osoby na vozíku ve veřejných institucích, nakupovány bezbariérové autobusy a zajišťován bezbariérový přístup do budov veřejných institucí, škol, knihoven, galerií a muzeí.

Přibližně 60 % stanic metra v Praze je přístupných pro osoby s fyzickým postižením a většina autobusů a nových tramvají byla přizpůsobena tak, aby je mohli tito občané využívat. Pouze pět z patnácti hlavních stanic metra v centru města je však bezbariérových. V zemi funguje 294 bezbariérových škol a 50 bezbariérových školských zařízení vyššího vzdělání, včetně univerzit.

V předchozích letech kritizovaly sdělovací prostředky a Rada OSN pro lidská práva používání „klecových lůžek“ pro mladé osoby se závažným duševním a tělesným postižením v několika domovech sociální péče v zemi. Během neohlášených návštěv 25 psychiatrických ústavů v roce 2009 veřejný ochránce práv zjistil, že ochranná lůžka jsou využívána ve většině geriatrických odděleních psychiatrických ústavů. Zjistil, že síťová lůžka, uzavřené místnosti a sedativa podávaná bez přítomnosti lékaře byla často používána na omezení svobody pohybu pacientů. Ve své zprávě veřejný ochránce práv uvedl jako hlavní důvod používání těchto lůžek nedostatek personálu.

Národnostní/rasové/etnické menšiny

Mezi menšinové skupiny v České republice se řadí Romové, Ukrajinci, Slováci, Vietnamci, Poláci, Rusové a Němci. Romové čelí vysoké míře chudoby, nezaměstnanosti a negramotnosti a také rozšířené diskriminaci ve vzdělávání, zaměstnání a bydlení.

Společenské předsudky proti romským obyvatelům České republiky se občas projeví násilnými útoky. Členové a sympatizanti neonacistických organizací byli nejčastějšími pachateli násilných činů proti etniku, zejména proti Romům. Aktivní byli také ultranacionalisté. Během roku se v několika městech uskutečnily srazy nebo pochody neonacistů a skinheadů. Dělnická strana i Národní strana, přestože fungovaly odděleně, periodicky ohlašovaly, že budou „hlídkovat“ v romských čtvrtích nebo na romských setkáních, aby nedošlo k porušení zákonů.

Dne 14. března došlo ke vhození zápalné lahve do domu Romů v osadě Bedřiška. V té době spala v jedné místnosti čtrnáctiletá dívka. Láhev po dopadu nevybuchla, takže nedošlo k žádným zraněním a jen k malé

škodě na domě. Místní policie zatkla sousedku a jejího nezletilého syna a obvinila je z pokusu o vraždu. I když policie zjistila, že tento útok nebyl motivován rasisticky, aktivisté prohlašovali, že se to nedá vyloučit. Dne 10. prosince odsoudil Krajský soud v Ostravě nezletilého k třem rokům podmíněného trestu odnětí svobody za pokus o obecné ohrožení a matce soud udělil podmíněný trest odnětí svobody na 18 měsíců za to, že synovi v jeho útoku zápalnou lahví nezabránila.

Dne 12. května zahájil Krajský soud v Ostravě soudní proces proti Jaromíru Lukešovi, Davidu Vaculíkovi, Ivo Müllerovi a Václavu Cojocararu, kteří byli obviněni z vhození zápalných lahví do domu romské rodiny v obci Vítkov dubnu 2009. Následný požár zranil tři osoby, včetně dvouleté dívky, která byla léčena s popáleninami druhého a třetího stupně na 80 procentech těla. Dne 20. října uznal soud všechny čtyři vinnými z pokusu o vraždu a poškození majetku. Soudce zjistil, že tento trestný čin byl vykonán za přitěžujících okolností, které umožňují udělení přísnějších trestů. Vaculík, Müller a Lukeš dostali trest odnětí svobody na 22 roků a Cojocararu odnětí svobody na 20 roků. Jsou to zatím nejdelší tresty uložené za rasově motivovaný trestný čin. Tito čtyři odsouzení budou také muset zaplatit sedm milionů korun (389 000 dolarů) na náklady zdravotní péče dítěte a dalších 10,072 milionů korun (560 000 dolarů) jako odškodnění dítěti a jeho rodině za bolest a utrpení. Odsouzení se okamžitě proti rozsudku odvolali. Odvolací soud bude tento případ projednávat v roce 2011.

Dne 27. listopadu uveřejnil Pavel Louda, starosta obce Nový Bydžov, stanovisko na oficiální webové stráně města s vyhlášením „války proti Romům“. V tomto prohlášení obvinil všechny Romy společně ze znásilnění a krádeží ve městě a uvedl, že občané chtějí, aby Romové „zmizeli“. Hrozil, že podnikne represivní opatření, aby Romy dostal pod kontrolu. Ministerský předseda i další představitelé vlády vydali stanoviska, ve kterých kroky starosty odsoudili. Neonacistické skupiny začaly okamžitě na internetu debatovat o tom, jak této situace využít a jak zorganizovat „Janov 2“, čímž odkazovali na násilné hlídky neonacistických skupin, které vyvrcholily násilným střetnutím s policií v roce 2008. Oficiálně nabídly, že pošlou na hlídání města „monitorovací skupiny“. Až do konce roku nedošlo k žádnému vyslání hlídek.

V prosinci zahájila policie vyšetřování mladého Čecha za propagaci nacismu na sociální síti Facebook. Tento muž vystavil na síti fotografie, videozáznamy, hudební nahrávky a osobní názory podporující nacistické a neonacistické akce.

V květnu 2009 se neznámé osoby pokusily o žhářský útok proti romskému obydlí ve vsi Zdiby. Nikdo v domě nebyl zraněn. Policie případ vyšetřovala, ale nedošlo k žádnému zatčení.

Policie během roku 2009 zatkla řadu pravicových extremistů. V říjnu zatkl ÚOOZ, policejní útvar pro odhalování organizovaného zločinu, 24 osob a obvinil 18 z nich z podpory a propagace hnutí směřujících k potlačování práv a svobod jednotlivce. Policejní prezident Oldřich Martinů řekl, že několik zatčených bylo napojeno na neonacistickou organizaci Bílá spravedlnost a vycvičeno Lukášem Sedláčkem, příslušníkem Armády ČR. V reakci na to ministerstvo obrany Lukáše Sedláčka bez nároku na odstupné a výsluhu propustilo. Další zatčení byli napojeni na Národní odpor, Dělnickou stranu a skupinu Resistance Women Unity. Okresní soud v Benešově v červnu prokázal 11 pachatelům vinu, odsoudil dva na 30 měsíců odnětí svobody, jednoho na dva roky odnětí svobody, dva nezletilé na jeden rok v nápravném zařízení pro mladistvé a ostatní k třicetiměsíčnímu podmíněnému trestu.

V roce 2008 zasáhlo asi 1 000 policistů s použitím síly, aby zabránilo odhadovanému počtu 500 dobře vyzbrojených pravicových výtržníků v Litvínově v útoku na Romy. Potyčky se také zúčastnilo přibližně 300 romských mužů, kteří se shromáždili, aby bránili svou čtvrť. V lednu 2009 státní zástupce stáhl obvinění patnácti účastníků protestu z výtržnictví a napadení. Jedinými osobami, které byly za střet odsouzeny, byli dva Romové, kterým byl uložen trest 400 hodin obecně prospěšných prací za fyzické a verbální útoky na členy Dělnické strany. Příмым důsledkem tohoto incidentu bylo, že vláda zvýšila

přítomnost policie v romských čtvrtích, včetně zvýšení počtu policistů v litvínovské romské čtvrti Janov z 21 na 31.

Během roku probíhal soud s osmi muži za sérii útoků na Romy v roce 2008 v havířovské čtvrti Šumbark, kde žije početná romská populace. Někteří z údajných útočníků byli popisováni jako členové skupiny Thugs Havířov a jeden jako člen uskupení Národního odporu. Jeden z postižených útokem byl surově zbit. Dne 17. prosince prokázal Krajský soud v Ostravě pachatelům vinu, ale odsouzení bylo odloženo do doby, kdy dojde k odsouzení jednoho z pachatelů za útok v jiném případě.

Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE) ve své výroční zprávě o zločinech z nenávisti z roku 2009 evidovala trestní stíhání 188 osob a odsouzení 103 osob za trestné činy motivované rasovou nebo jinou podobnou nenávistí.

Během předchozích dvou let soustředila policie větší pozornost na boj proti propagátorům extremismu. Bezpečnostní informační služba, civilní domácí zpravodajská agentura České republiky, na začátku května ohlásila, že pravicová extremistická činnost v zemi během prvních šesti měsíců roku poklesla. BIS uvedla, že vývoj týkající se neonacistů byl zejména ovlivněn policejními raziemi proti členům extremistických stran a zákazem Dělnické strany v roce 2009. Agentura měla zato, že extremistické skupiny byly méně sjednocené než v minulosti.

Vláda dokončila stavební práce na památníku romským obětem holocaustu v Letech nedaleko místa, kde byl za druhé světové války koncentrační tábor pro Romy. Dokončila se také výstavba nového informačního střediska o romském holocaustu. Stát v roce 2009 na památník vyčlenil 21,5 milionu korun (přibližně 1,2 milionu dolarů) a vykoupil pozemky od tří okolních obcí. Jelikož se na místě v současnosti nachází vepřín, pamětníci romského holocaustu a aktivisté plán jednoznačně odmítli a trvali na tom, aby byl vepřín odstraněn. Stát odkup vepřína odmítl kvůli neúměrně vysokým nákladům.

Zákon zakazuje diskriminaci v zaměstnání na základě etnického původu. Romové se však s diskriminací v zaměstnání nadále potýkali. Někteří zaměstnavatelé odmítli Romy přijmout a žádali, aby jim místní úřady práce romské uchazeče neposílaly. Podle společné studie vlády a Světové banky z roku 2008 se 55,8 procent Romů v aktivním věku trhu práce neúčastní (nebyli zaměstnáni, ani zaměstnání aktivně nevyhledávali), 5,2 procenta bylo nezaměstnaných a 12,2 procenta nemělo práci, ale ve sledovaném období uvádělo příjem.

Romové se potýkali s rozšířenou diskriminací v přístupu k bydlení a ubytování. Zatímco diskriminace v bydlení na základě etnického původu je zákonem zakázána, nevládní organizace uváděly, že některé obce nadále uplatňují obecní vyhlášky způsobem, který diskriminuje některé sociálně znevýhodněné skupiny, především Romy, včetně toho, že rozhodnutí o přidělení bytu zakládá na pověsti uchazeče a rodiny v předchozích místech pobytu.

Studie ministerstva práce a sociálních věcí z roku 2006 zjistila, že více než 330 ghet v zemi obývají téměř výhradně Romové. Některá gheta pozůstávala pouze z několika domů na periférii měst a některá byly jen jednotlivé domy v obcích a městech. Studie odhadla celkový počet obyvatel těchto ghet na 80.000, což je více než třetina romské populace v České republice. Studie zjistila, že gheta sužuje nevyhovující bydlení a zdravotní podmínky. Autor studie z roku 2006 Ivan Gabal z firmy Gabal Analysis & Consulting se domnívá, že ghet nadále přibývá. Vedle diskriminace v bydlení patří k důvodům nárůstu romských ghet nedostupnost nájemného v jiných oblastech a proces přeměny městských čtvrtí v místa pro bohaté.

Restaurace, bary a další veřejné podniky občas odmítaly Romy obsloužit.

Stát pokračoval v zavádění svého dlouhodobého plánu integrace romského obyvatelstva, koordinovaného Agenturou pro sociální začleňování v romských lokalitách. Tato agentura byla vytvořena v roce 2008, aby koordinovala a hodnotila úsilí ministerstev a obcí o sociální integraci. Jedním z nejúspěšnějších programů byl Úsvit, zahájený experimentálně v roce 2009 ve městě Most a v sociálně vyloučeném sídlišti Chánov. Ministerstvo vnitra, místní samosprávy, policie a nevládní organizace ve městě Most a v sídlišti Chánov spolupracovaly na poskytování zlepšeného bydlení, školení romských mentorů, aby se zajistilo úspěšné dokončení zkušebních lhůt romských pachatelů, aby se vyhnuli uvěznění, na náboru policejních asistentů pro prevenci zločinnosti, poskytování školení učitelům, nabízení výuky o dluzích pro mladé dívky a na zajištění pozitivních reportáží o úspěšných Romech sdělovacími prostředky. Tento program byl rozšířen do sedmi dalších sociálně vyloučených oblastí a v jeho rámci probíhalo 28 projektů.

Společenský útlak, diskriminace a akty násilí na základě sexuální orientace a genderové identity

Organizace sdružující lesbičky, gaye, bisexuální osoby a osoby se změněným pohlavím svobodně vykonávaly svou činnost.

Dne 26. června uspořádali obhájci práv homosexuálů třetí výroční pochod gayů v Brně. Členové Národního odporu zorganizovali proti této události protest, ale policie držela jeho členy odděleně od účastníků pochodu. Když se tento průvod konal v červnu 2009 v Táboře, pokusili se narušit pochod členové Dělnické strany, ale policie včetně příslušníků zásahové jednotky je většinou udržela odděleně od účastníků pochodu.

Vláda nevedla statistiku ohledně násilných incidentů směřovaných proti jednotlivcům na základě jejich sexuální orientace nebo genderové identity. Zpráva vládní pracovní skupiny o otázkách sexuálních menšin uvedla, že fyzické a slovní útoky se objevují, avšak mnohdy nejsou hlášeny.

Byly hlášeny některé případy diskriminace osob na základě sexuální orientace. Homosexuál žijící v registrovaném partnerství s rodičem dítěte nemůže adoptovat partnerovo dítě, avšak gayové, lesbičky, bisexuální osoby nebo osoby se změněným pohlavím nežijící v registrovaném partnerství děti adoptovat mohou.

Jiné společenské projevy násilí nebo diskriminace

Od června 2009 vyžaduje Česká republika, aby občané určitých zemí, kteří žádají o dlouhodobý pobyt, doložili lékařskou zprávu potvrzující, že nejsou HIV pozitivní.

Oddíl 7 Práva pracujících

a. Právo na sdružování

Zákon chrání právo pracujících zakládat odborové organizace a vstupovat do nich podle vlastního uvážení bez nutnosti mít k tomu souhlas nebo splnit přemrštěné požadavky a pracující svého práva v praxi všeobecně využívají, včetně cizinců a migrujících pracovníků. Přestože zákon platí stejně pro Čechy i zahraniční pracovníky, posledně jmenovaní se do odborů nezapojují kvůli krátkodobé povaze své práce nebo z nedostatku sociální interakce s českými zaměstnanci. Podle odhadu Českomoravské konfederace odborových svazů (ČMKOS), celostátní zastřešující organizace, je v odborech organizováno asi 10 procent pracovních sil, což znamená pokles oproti roku 2009 přibližně o 7 procent. V ČMKOS je sdruženo přibližně 90 % členů nezemědělských odborů. Pracovníci v zemědělství představovali 2,9 procenta pracovních sil; 42 procent zemědělských pracovníků je členy Odborového svazu pracovníků zemědělství a výživy.

Zákon umožňuje odborům nerušeně vyvíjet činnost. Přestože předpisy opravňují členy odborů, aby prováděli určité odborové aktivity v pracovní době, nikde není uvedeno množství času, na které pracovníci mají pro tento účel nárok, což zaměstnavatelům ponechává široký prostor pro výklad. ČMKOS hlásila případy, kdy zaměstnavatelé neposkytli členům odborů dostatečnou placenou dobu k plnění odborových povinností.

Pracující mají obecně právo na stávku, jestliže selžou vyjednávání. Pracovníci sdružení v odborech v určitých profesích však stávkovat nesmějí. K těmto profesím patří soudci, státní zástupci, policie a armáda a další bezpečnostní složky. Zákon rovněž omezuje právo na stávku pracovníkům ve zdravotnictví, jaderné energetice, pracovníkům ropovodů a plynovodů, řízení letového provozu, hasičům a pracovníkům v telekomunikacích. Pracovníci v těchto odvětvích mají nárok na mediaci. Zákon odborům ukládá, aby zaměstnavateli předložily celkový počet stávkujících a písemný seznam členů stávkového výboru nebo kontaktních osob pro účely vyjednávání alespoň tři dny před konáním stávky.

b. Právo organizovat se a právo na kolektivní vyjednávání

Zákon umožňuje kolektivní vyjednávání, které je obvykle vedeno mezi odbory a zaměstnavateli v rámci firmy. Možnost kolektivního vyjednávání je omezenější u státních zaměstnanců, jejichž mzdy jsou upraveny zákonem. Podle zákona o odborových organizacích mohou pracovníky, včetně nečlenů odborových organizací, právně zastupovat pouze odbory. Odborové svazy sdružené v ČMKOS během roku vyjednávaly o kolektivních smlouvách, které chránily 25 až 30 procent pracovních sil.

Zákon zakazuje protiodborovou diskriminaci. Přesto ČMKOS hlásila, že v roce 2008 a 2009 někteří zaměstnavatelé nutili pracovníky, aby se své odborové činnosti vzdali, pod hrozbou propuštění z práce nebo snížení platu. V roce 2008 přední hotelový řetězec CPI Hotels sdělil všem členům a funkcionářům Českomoravského odborového svazu pohostinství, hotelů a cestovního ruchu (ČMOS PHCR), který je přidružen k ČMKOS, že zaměstnání v nově pořízeném hotelu Černigov v Hradci Králové bude podmíněno jejich odchodem z odborů. Místní organizace ČMOS PHCR následně svou činnost v březnu toho roku ukončila. ČMOS PHCR uvádí, že k září 2010 místní buňka odborové organizace v hotelu Černigov nebyla obnovena. Během roku 2009 se tlaku podvolily také členové OSPHCR působící v hotelu Gomel v Českých Budějovicích, dalším hotelu, které získal řetězec CPI Hotels a ukončili své odborové členství nebo pracovní poměr. Odborová organizace proti řetězci CPI nevznesla oficiální stížnost. OSPHCR ohlásil, že někteří zaměstnanci dalšího hotelu vlastněného řetězcem CPI, Clarion Congress v Praze, projeví všeobecný zájem o založení odborové buňky.

Počet případů porušování zákoníku práce a odborových pravidel se podle ČMKOS během roku zvýšil. ČMKOS připisoval tento nárůst vlivu celosvětového ekonomického poklesu. Odborově organizovaní i neorganizovaní zaměstnanci však často nebyli ochotni podat formální stížnosti nebo svědčit proti svým zaměstnavatelům z obavy o ztrátu zaměstnání, snížení platu nebo zhoršení pracovních podmínek. Odborové svazy sdružené v ČMKOS také nenahlásily řadu případů nedodržování zákonů a předpisů svazu ČMKOS. Dotazník o diskriminaci odborů rozeslaný ČMKOS vyplnilo pouze 8 z 32 svazů a některé z nich si vyžádaly anonymitu ve všech hlášeních. Dotazníková akce zjistila příklady porušování zákonů a předpisů, včetně vytváření administrativních překážek proti procesu kolektivního vyjednávání, nepovolených jednostranných změn mezd a tlaků na ukončení odborových činností pod hrozbou propuštění z práce.

V České republice nejsou žádné exportní zpracovatelské zóny a žádné zvláštní zákony nebo výjimky z běžných pracovních zákonů.

c. Zákaz nucené nebo povinné práce

Zákon zakazuje nucenou nebo povinnou práci. Objevily se však informace o tom, že muži i ženy, včetně migrujících pracovníků, byli vystaveni podmínkám nucené práce v České republice. Další informace najdete ve výroční zprávě Ministerstva zahraničí USA o obchodování s lidmi (*Trafficking in Persons Report*) na adrese www.state.gov/g/tip.

V červnu odsoudil Krajský soud v Ústí nad Labem dva muže za obchodování s lidmi za účelem pracovního vykořisťování. Byl to první úspěšně stíhaný případ nucené práce v České republice. Tito muži provozovali agenturu dočasné práce, která dodávala sezónní pracovníky do podniku na zpracování masa a farmy pěstující chřest. Podnik i farma pracovní agentuře za její služby zaplatily. Agentura však nezaplatila rumunským pracovníkům žádnou mzdu a s pomocí násilí a hrozeb je přinutila k práci zdarma. Přestože státní zástupkyně vyhrála soudní při, odvolala se proti rozsudku jako příliš shovívavému.

Vláda podle několika nevládních organizací ve snaze řešit vysokou nezaměstnanost mezi státními příslušníky třetích zemí vypracovala plán na zaměstnávání cizích pracovníků ve státním podniku Lesy České republiky. Pracovníky z této cílové skupiny dodávala agentura dočasné práce. Tato společnost údajně podepsala smlouvy, sepsané pouze v českém jazyce, přibližně s 500 Vietnamci. Podmínky smlouvy, které byly neznámé těmto pracovníkům, stanovily, že první tři měsíce pracovního poměru byly „zkušební období“, během něhož nebyli „zaškolovaní zaměstnanci“ placeni. Na konci tohoto tříměsíčního zkušebního období agentura „zaškolované zaměstnance“ propustila a najala novou skupinu pracovníků na základě stejných smluv. Podniku Lesy ČR zůstalo toto vykořisťování utajeno, neboť zahraniční pracovníci se obávali, že pokud by si stěžovali, mohli by být deportováni. Informace o něm se však nakonec rozšířily mezi Vietnamci v České republice a agentura začala poté provádět nábor Mongolů. Tato agentura údajně vykořistila téměř 2 000 pracovníků, než se Lesy ČR a představitelé vlády o situaci dozvěděli. Představitelé vlády neobvinili vlastníky agentury ze žádného trestného činu. Každý pracovník podepsal platnou smlouvu a v České republice je poskytování neplaceného školení uchazečům o zaměstnání legální. Nevládní organizace však ve spolupráci s OBSE hledaly možnosti právní kompenzace pro tyto vykořisťované pracovníky.

V roce 2008 vláda ustavila mezirezortní skupinu pro koordinaci postupu vlády proti obchodování s lidmi a nucené práci.

d. Zákaz práce dětí a minimální věková hranice zaměstnanců

Stát účinně vynucoval zákony a opatření na ochranu dětí před vykořisťováním prací. Zákon stanoví minimální věkovou hranici pro práci na 15 let. Pracovní podmínky pro děti ve věku od 15 do 18 let podléhají přísným normám bezpečnosti práce. Jedna výjimka z těchto předpisů umožňuje dětem získat od úřadu práce povolení až na 12 měsíců pro účely vykonávání zvláštních umělecké, kulturní, sportovní nebo reklamní činnosti. Předmětná práce však musí být přiměřená věku, bezpečná a slučitelná s řádnou školní docházkou. Práce nesmí bránit vývoji dítěte. Tyto aktivity nesmějí probíhat mezi 10. hodinou večerní a 6. hodinou ranní. Český úřad bezpečnosti práce (ČÚBP) dodržování těchto předpisů v praxi účinně kontroloval. V případě porušení předpisů dětské práce hrozí pokuta až do výše 2 milionů korun (přibližně 110 000 dolarů). ČÚBP během předmětného roku nehlásil žádné případy porušování zákoníku práce, které se týkaly dětí mladších 15 let. Co se týče dětí ve věku od 15 do 18 let, ČÚBP ohlásil 14 případů porušení pracovního zákoníku během předmětného roku. Vzhledem k mírné povaze těchto přestupků však nebyly uděleny žádné tresty.

e. Přijatelné pracovní podmínky

Ministerstvo práce a sociálních věcí stanoví minimální mzdu a dohlíží na její dodržování. Minimální mzda ve sledovaném roce byla osm tisíc korun (přibližně 420 dolarů) měsíčně a v kombinaci se sociálními dávkami pro osoby s nízkými příjmy zajišťovala pracovníkovi a jeho rodině přijatelnou životní

úroveň. Poslední úprava minimální mzdy proběhla v roce 2007. Dodržování minimální mzdy kontroluje a je jedním z hlavních cílů jeho kontrol.

Zákon stanoví čtyřicetihodinový pracovní týden, dva dny odpočinku a placenou přestávku v trvání alespoň třicet minut během běžné osmihodinové směny. Zaměstnavatel může požadovat až osm hodin přesčasu týdně v případě silné poptávky po práci, ale nesmí si vyžádat více než 150 hodin přesčasu v jednom kalendářním roce. Další přesčasová práce podléhá souhlasu zaměstnance. Příplatky za přesčas, které činí nejméně 25 procent průměrné mzdy, se řídí ustanoveními pracovní smlouvy.

Inspektoři ČÚBP provedli během sledovaného roku 5 472 kontrol dodržování pracovního zákoníku. Za podstatné porušování zákoníku práce týkající se pracovních smluv, mezd, plateb za přesčasové hodiny a pracovních přestávek udělil ČÚBP pokuty v celkové výši 23 milionů korun (přibližně 1,2 milionu dolarů).

Podle Mezinárodní organizace pro migraci však nebyly v případech migračních pracovníků standardní pracovní podmínky vždy dodržovány. Zahraniční pracovníci s nízkou kvalifikací pocházející z méně rozvinutých zemí jsou někdy závislí na agenturách dočasné práce, aby si mohli najít a udržet práci. Podle odborů a nevládních organizací se objevily případy porušování pracovněprávních podmínek i nelidské zacházení s migranty, kterých se dopouštěly tyto agentury. Nejčastěji jsou mzdy vypláceny těmto agenturám, které si z nich část vezmou, takže výsledkem je mzda nižší než minimální, přesčas bez náležité odměny pro pracovníky nebo práce vykonávaná bez jakékoli odměny vůbec. Protože migrující pracovníci podávají oficiální stížnosti jen zřídka, místní orgány mají jen málo nástrojů jak zasáhnout. ČÚBP vykonával pravidelné inspekce a zabýval se obviněními z porušování zákoníku práce. Během sledovaného roku provedl ČÚBP inspekce v 89 pracovních agenturách zaměstnávajících migrující pracovníky. Podle ČÚBP tyto inspekce odhalily nesoulady v pracovních smlouvách, odepření výplat mzdových premií a nesoulady týkající se odpracovaných hodin a přesčasů. Přestože ČÚBP nepotvrdil žádné případy systematické diskriminace na základě občanství, pohlaví, věku nebo zdravotního stavu, porušování zákoníku práce bylo hlášeno nejčastěji v případech, kdy se lišily pracovní podmínky a mzdy stálých zaměstnanců a dočasných pracovníků dodaných agenturami.

Zaměstnavatel musí v souladu se zákoníkem práce zajistit na pracovišti bezpečnost a ochránit zdraví pracovníků, udržovat bezpečné a zdravé pracovní prostředí a zabránit výskytu zdravotních a bezpečnostních rizik. ČÚBP účinně vynucoval dodržování předpisů bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Během sledovaného roku se 12 012 kontrol, proběhlých především (avšak ne výhradně) v sektoru stavebnictví, výroby, zemědělství a lesnictví, zaměřilo na standardy bezpečnosti a ochrany zdraví. Inspekce byly prováděny jak preventivně, tak v reakci na porušování předpisů. Za případy závažného porušení zákona byly uloženy pokuty v celkové výši 20 milionů korun (přibližně 1,1 milionu dolarů). Pracovníci mají právo odmítnout práci, která ohrožuje jejich život nebo zdraví, aniž by riskovali ztrátu zaměstnání, a toto právo v praxi uplatňovali. Pracovníci mají právo i povinnost podporovat snahy o bezpečnost a ochranu zdraví na pracovišti tím, že dodržují zdravotní a bezpečnostní standardy. Počet zaznamenaných úrazů na pracovišti se snížil od roku 2009 o 9 procent, zatímco počet smrtelných nehod se zvýšil oproti roku 2009 o 3 procenta.